

בראון ----- ו-763 אח'
על ידי ב"כ עו"ד הרן רייכמן
מהפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה, הר הכרמל
ועל ידי ב"כ עו"ד טל חסין

ה מ ע ר ע ר י ם

נ ג ד

1. ראש עיריית תל אביב-יפו
2. מנהלת מינהל חינוך בעיריית תל אביב-יפו
3. עיריית תל אביב-יפו
ע"י ב"כ מהמחלקה המשפטית בעיריית תל אביב-יפו
מרחוב אבן-גבירול 69 תל אביב-יפו
4. שר החינוך
5. מנהלת מחוז תל אביב, משרד החינוך
6. משרד החינוך
על ידי פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים, ירושלים
טלפון: 073-3925590; פקס: 02-646628

ה מ ש י ב י ם

הודעת עדכון לקראת דיון מטעם המשיבים

1. בהתאם להחלטות בית המשפט הנכבד (כב' הנשיא י' עמית) ולקראת הדיון הקבוע בערעור, מתכבדים המשיבים להגיש הודעת עדכון מטעמם, כדלקמן.
2. נזכיר, כי ביום 11.4.24, לקראת דיון שהתקיים בערעור בפני בית המשפט הנכבד ביום 15.4.24, הוגשה הודעת עדכון מטעם המשיבים. במסגרתה, עדכנו המשיבים על אופן קידום הטיפול בסוגיה שבמוקד הערעור. זאת, הן באמצעות פיילוט של שילוב ילדים מבקשי מקלט בבתי ספר בצפון העיר ובמרכז, אשר החל בראשית שנת הלימודים תשפ"ד (להלן: **הפיילוט**), הן בדרכים נוספות, שתכליתן לטייב את המענה הניתן לילדים בני אוכלוסיית מבקשי המקלט וחסרי המעמד בעיר תל אביב-יפו (להלן: **הקהילה הזרה**) (ראו כתב התשובה לערעור מטעם המשיבים מיום 8.6.23 והחלטת בית המשפט הנכבד מיום 12.6.23). עוד עדכנו המשיבים במסגרת הודעת עדכון זו, על אודות סטטוס היישום של תוכנית הפיילוט בשנת הלימודים תשפ"ד, ועל ההיערכות ליישום בשנת הלימודים תשפ"ה.

3. בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד, ביום 1.10.24 הוגשה הודעת עדכון נוספת מטעם המשיבים, במסגרתה נמסר, בין היתר, אודות פרטי תוכנית הפיילוט לשנת הלימודים תשפ"ה. בפרט, עדכנו המשיבים, כי אף על פי שנרשמו לפיילוט לקראת שנה"ל תשפ"ה 75 תלמידים לכיתה א', לבסוף שובצו 35 תלמידים בלבד, ובהמשך שולבו בפיילוט 4 תלמידים נוספים. כמו כן, צוין כי מתוך 65 תלמידי כיתה א' אשר השתתפו בפיילוט בשנת הלימודים תשפ"ד, רק 33 תלמידים עלו לכיתה ב' בבתי הספר הקולטים במסגרת הפיילוט. בתוך כך, הוסברו הנסיבות לירידה במספר המשתתפים בפיילוט, על רקע מגמת ירידה גוברת והולכת במספר התלמידים בני הקהילה הזרה בבתי ספר בדרום תל אביב-יפו, בשל טעמים שאינם קשורים לפיילוט, אלא קשורים, בין היתר, לתופעה של התבררות אוכלוסיית מבקשי המקלט בתל אביב-יפו; אי כניסתם של מבקשי מקלט נוספים באותה תקופה לעיר תל אביב-יפו; תופעה נרחבת יחסית של עזיבת מבקשי מקלט למדינות אחרות ולערים אחרות בתוך ישראל; ומעבר תלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחד למוסדות חינוך המתאימים לחינוך מיוחד.

כן פירטו המשיבים על פעולותיהם לגיבוש מעטפת לקידום החוסן וההישגים הלימודיים של משתתפי הפיילוט בהתאם לצרכיהם הספציפיים, וכן על גיבושם של מענים מותאמים לכל בית ספר קולט. זאת, בהתאם למאפייניו הייחודיים של בית הספר ותוך דיאלוג עם צוותי החינוך, כחלק מיישום תוכניות הלימוד שגובשו להפעלת הפיילוט. עוד צוין, כי הוקצו משאבים ייעודיים לבתי הספר הקולטים לרכישת המענים הנחוצים למימוש הפיילוט, וכן דווח על כוונה לתגבר את הצוותים החינוכיים בתומכי הוראה שיסייעו ביישום תוכניות הלימוד שיקבעו על-ידי הנהלות בתי הספר, ואכן היקף תומכי ההוראה בבתי הספר הקולטים הוכפל. כמו כן, עדכנו המשיבים על קיומן של תובנות מהמחקר המלווה את יישום תוכנית הפיילוט בשנת הלימודים תשפ"ד, המבוצע על-ידי הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (להלן: **ראמ"ה**), וכי בהמשך לאלה עתיד להיבחן המשך יישום הפיילוט בשנת הלימודים תשפ"ו.

4. ביום 9.4.25 הוגשה הודעת עדכון נוספת, במסגרתה עדכנו המשיבים אודות המשך יישום תוכנית הפיילוט, המחקר התומך לפיילוט והתוכניות להמשך הפעלתו. בתוך כך, נמסר כי במועד הגשת הודעת העדכון האמורה, השתתפו בפיילוט 34 תלמידים בכיתה א' ו- 28 תלמידים בכיתה ב', וכן פורטה החלוקה ל-12 בתי הספר הקולטים. עוד מסרו המשיבים, כי הוחלט על המשך תוכנית הפיילוט גם בשנת הלימודים תשפ"ו, בנוסף לשנים תשפ"ד-תשפ"ה, על מנת להמשיך ולבחון את היתכנותו. זאת, בין היתר, על רקע מספר המשתתפים המצומצם בו, וכן נוכח המורכבויות שהתעוררו ביישומם בעקבות המצב הביטחוני מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל ביום 7.10.23.

עוד צוין, כי התקציב שהוקצה להמשך הפיילוט יוקדש בעיקרו להמשך יישום מעטפת תמיכה לימודית וליישום מעטפת חוסן לקליטה מיטבית בבתי הספר הקולטים. התקצוב ישמש לשילוב של תומכי הוראה ומומחי תוכן, סדנאות של השירות הפסיכולוגי החינוכי וסבסוד הצהרונים והקייטנות.

בנוסף, עידכנו המשיבים כי הנהלות בתי הספר והצוותים החינוכיים בבתי הספר עמלו על כתיבת תוכניות פדגוגיות לקליטת התלמידים, הכוללים פרקטיקות ליישום המודל שגובש בתוכנית "מנופים", אשר נועדו לתמיכה באתגרים אשר מופו בקרב משתתפי הפיילוט.

5. לבסוף, עמדו המשיבים במסגרת ההודעה הקודמת על מספר אתגרים המלווים את יישום תוכנית הפיילוט, שהם בתמצית – אתגר משמעותי בהסעות התלמידים המשתתפים בפיילוט לבתי הספר ובמעבר מבית הספר לצהרון; הצורך לבצע התאמות לפערים התפתחותיים וצרכים אישיים של חלק ממשתתפי הפיילוט; על רקע הצרכים הייחודיים המאפיינים את תלמידי הפיילוט, נדרש לקיים הכשרות ייעודיות לצוותי בית הספר הקולטים, בתחומים פדגוגיים ותרבותיים ולהתאמת התמיכות בכיתות הקולטות, לצורך צמצום פערים שפתיים ותרבותיים.

6. להלן יעדכנו המשיבים אודות ההתפתחויות שחלו ביישום תוכנית הפיילוט.

סטטוס יישום תוכנית הפיילוט

7. בראשית שנת הלימודים תשפ"ו אושרו להשתתפות בפיילוט 102 תלמידים בכיתות א' עד ג' כולל. מתוכם 7 תלמידים חזרו ללמוד בבתי הספר האזוריים בקרבת מקום מגוריהם בדרום תל-אביב, עקב בקשות הוריהם, ושני תלמידים עזבו את העיר תל אביב. נכון למועד כתיבת שורות אלה, לומדים במסגרת הפיילוט 38 תלמידים בכיתה א', 30 תלמידים בכיתה ב' ו- 25 תלמידים בכיתה ג', ובסך הכל 93 תלמידים.

8. יוסבר, כי בתי הספר הקולטים מחזור נוסף של תלמידי כיתה א' לפיילוט משתנים משנה לשנה, בהתאם ליכולת הקליטה מבחינה מספרית של בתי הספר וכן בהתאם לאופן השתלבות תלמידי ותלמידות הקהילה במסגרת החינוכית ואיכות השילוב מבחינת הצוות הקולט, הכשרתו ויכולתו המערכתית לקלוט תלמידים אלו באופן מיטבי הן עבור התלמידים הנקלטים בפיילוט והן עבור התלמידים האזוריים, תוך שיצוין כי מספר בתי ספר העלו קשיים ממשיים שהשליכו על ההחלטה לגבי המשך השתתפותם בפיילוט.

להלן מספר התלמידים המשתתפים בפיילוט, בחלוקה לפי בתי הספר הקולטים:

שם בית הספר	משתתפים בכיתה א'	משתתפים בכיתה ב'	משתתפים בכיתה ג'	סך כולל של משתתפים
"אביב"	0	9	3	12
"בית צורי"	0	0	4	4
"גורדון"	9	2	1	12
"גרץ"	10	4	1	15
"דוד ילין"	0	0	4	4
"היובל"	6	2	1	9
"מגן"	8	5	6	19
"ניצנים"	0	0	1	1
"צוקי אביב"	0	4	1	5
"רמת אביב ג"	5	4	2	11
"רמת החיל"	0	0	1	1
סך משתתפים כולל:	38	30	25	93

9. יצוין כי החל מראשית הפעלת הפיילוט היו עזיבות רבות של תלמידים. מרבית העזיבות נעוצות בבקשות הורים להחזיר את ילדיהם לבתי הספר שבקרבת מגוריהם בדרום העיר תל אביב-יפו: בשנת תשפ"ד הוגשו 20 בקשות עזיבה לצורך חזרה לבתי הספר בשכונת מגורי התלמידים, בשנת תשפ"ה הוגשו 11 בקשות עזיבה מטעם זה ובשנת תשפ"ו, אשר החלה אך לאחרונה הוגשו 7 בקשות עזיבה מאותו טעם. במיעוט המקרים בקשות העזיבה של הפיילוט הוגשו על רקע מעבר המשפחה לעיר או מדינה אחרת. המספרים גדולים יותר על רקע טעמים נוספים של עזיבה.

צילום נתוני סיבות הפרישה מתוכנית הפיילוט מצורף ומסומן מש/1.

רישום משתתפים לפיילוט

10. יצוין, כי כפי שהוסכם מראשית הפעלתו של הפיילוט, הרישום לפיילוט מתאפשר לתלמידים ותלמידות להורים מבקשי המקלט ומהגרי העבודה רק בתקופת הרישום. חרף זאת, ברצון העירייה לאפשר רישום של מספר מירבי של תלמידים לפיילוט, הוארכה תקופת הרישום באופן משמעותי ונפתחו מספר ערוצי רישום, הן פרונטליים באזורי מגורי התלמידים ובעירייה, והן מקוונים. בתקופת הרישום לשנת הלימודים תשפ"ו (כמו גם בשנים קודמות), נענו כל בקשות הרישום לפיילוט ולמעשה, לפני משורת הדין, התקבלו גם כל הבקשות המאוחרות אשר התקבלו עד תום חודש מאי לערך. במהלך תקופה זו כבר הוגדרו ונקבעו בתי הספר הקולטים ונחתמו ההסכמים אל מול חברות ההיסעים, בהתאם למספרי הנרשמים והנתונים שהיו בידי העירייה באותה העת.

לצד זאת, השירות המשפטי ומרכז שירות חינוך בעירייה מקבלים באמצעות ב"כ העותרים ו/או באופן בלתי אמצעי, גם בקשות מאוחרות רבות, המועברות הרבה לאחר תקופת הרישום ואף במהלך חופשת הקיץ ועם תחילת שנת הלימודים, ונעשים מאמצים לאפשר קליטה בפיילוט למבקשים, במטרה להרחיב ככל הניתן את מספר התלמידים המשתתפים. אף ימים ספורים לפני פתיחת שנת הלימודים טיפלה העירייה בבקשות נוספות שהוגשו באיחור ניכר, וזאת ככל שהתאפשר על בסיס מקום פנוי בבתי הספר הקולטים ובהתאם להיערכות של מערך ההסעות שהוסדר זה מכבר.

11. יודגש, כי בהתאם לנמסר מגורמי העירייה, העירייה מפרסמת את הרישום לתוכנית בפלטפורמות שונות לרבות באמצעות עמותת מסיל"ה ומנהלות גני הילדים בדרום העיר, בהם ריכוז גבוה של ילדי הקהילה. בנוסף, נציגי מרכז שירות חינוך בעירייה עוברים הדרכות ייעודיות במטרה להכשירם למתן מענה מקצועי לפניית הורים מהקהילה, בין אם פניות בהגעה פיזית ובין אם פניות באמצעות שיחה טלפונית, בכל הנוגע לרישום לפיילוט ולכלל המידע הנדרש בנושא.

הקשיים הנלווים להפעלת הפיילוט

12. החל מראשית הפעלתו של הפיילוט עלו מהשטח מספר קשיים בתחומים שונים הנוגעים להפעלת הפיילוט, כפי שיפורט להלן.

מערך הצהרונים

13. חברת "יובל חינוך בע"מ מפעילה את מרבית הצהרונים בבתי הספר היסודיים שבמרכז ובדרום העיר, באמצעות מפעילים פרטיים. במסגרת פעילות הצהרון משתלבים גם תלמידים ממשפחות הקהילה הזרה, השייכים לפיילוט. האחריות לניהול השוטף מול הורי תלמידים אלו – לרבות נושאי רישום, תשלומים, מסירת עדכונים וטיפול באתגרים שונים, מוטלת על המפעילים באופן ישיר. עם זאת, עולים מספר קשיים תפקודיים הנובעים בעיקרם ממכשולי שפה ומהיעדר שיח רציף מצד ההורים:

ראשית, הקושי העיקרי והמהותי ביותר מבחינת מפעילי הצהרונים הפרטיים נוגע לסוגיית גביית התשלומים מהורי הילדים המשתתפים בפיילוט. התעריף עבור השתתפות בצהרון במסגרת הפיילוט עומד על 600 ₪ לחודש, בדומה לתעריפים הנהוגים בצהרונים המשוויכים לתוכנית יום לימודים ארוך (יול"א) בדרום העיר. בנוסף, העירייה הקצתה לטובת הפיילוט (תוכנית מנופים) סל מלגות למתן הנחות נוספות בתשלומי הצהרון, כך שחלק מהמשפחות זכאיות להנחה נוספת. לשם השוואה, במרכז ובצפון העיר, התעריף החודשי לצהרון עומד על 843 ₪. יוער, כי מרבית ההורים לילדים בפיילוט משלמים במזומן, ולא באמצעים מוסדרים כגון הוראות קבע, כרטיס אשראי או שיקים מראש. כתוצאה מכך, נאלצים מפעילי הצהרונים לפנות מידי חודש להורים לצורך גביית התשלום.

תהליך זה מלווה בקשיים משמעותיים בשל מחסום השפה והיעדר אמצעי תקשורת זמינים, ולעיתים רבות כלל לא מתקבל תשלום במועד, או בכלל. במקרים אלה, המפעילים נדרשים לפנות לעירייה בבקשות שיפוי בגין ההפסדים אותם הם סופגים.

גם בשנת הלימודים הנוכחית, כאמור, אישרה הנהלת עיריית תל אביב-יפו תקציב ייעודי לצורך מתן הנחות בצהרונים עבור ילדי הפיילוט, בכפוף להגשת בקשות מתאימות ובסיוע מנהלי בתי הספר הקולטים. ואולם, גם כאשר קיימת זכאות להנחה, הורים רבים עדיין אינם מצליחים לעמוד בתשלומים. יודגש, כי בהתאם למדיניות העירונית ולהצהרות שנמסרו להורים בעת הרישום, השתתפות בצהרון ותשלום מלא עבורו בהתאם לתעריף המותאם, מהווים תנאי להשתתפות בפיילוט. בשל מקרים חוזרים של אי תשלום מצד ההורים, נאלצת העירייה לשפות את מפעיל הצהרון הפרטי, ובמקרים אלה העירייה מזמנת את ההורים לשיחה, שולחת מכתב התראה, וככל שהתשלום לא מוסדר – מובהר כי לא ניתן יהיה להמשיך את השתתפות הילד בפיילוט.

שנית, קיימת מורכבות ביצירת תקשורת יעילה עם הורי התלמידים בפיילוט, ובפרט בנוגע לתלמידים ותלמידות המתקשים בהשתלבות תקינה במסגרת הצהרון, או כאלה המציגים אתגרים בתחומים התנהגותיים-פדגוגיים ורגשיים.

שלישית, ההסעה עבור תלמידי הפיילוט יוצאת מבית הספר רק בתום פעילות הצהרון. בשל כך, במקרה של אתגר התנהגותי, בריאותי או אחר במהלך היום, לא קיימת אפשרות לסיים את השתתפות הילד מוקדם יותר, שכן הוריהם אינם זמינים או מסוגלים להגיע ולאסוף אותם בעת הצורך, בניגוד לילדים אחרים בצהרון/ בביה"ס.

מערך ההסעות

14. דיווחים ממחלקת ההיסעים בעיריית תל אביב יפו העלו כי צוות המחלקה, יחד עם חברות ההיסעים והנהגים מטעמן, מתמודדים באופן שוטף עם שלוש בעיות מרכזיות, אשר פוגעות בתפקודו התקין של המערך: בחלק לא מבוטל מהמקרים ההורים לתלמידי ותלמידות הפיילוט אינם ממתניים כנדרש וכמתחייב בשעות אחר הצהריים לילדיהם היורדים מההסעות, דבר המעמיד את הילדים בסיכון; נסיעות ארוכות ומתישות בפקקים; אלימות תלמידים במהלך הנסיעה, ילדים אשר אינם מקפידים על כללי הנסיעה והבטיחות – מסרבים לחגור, עומדים ומשתוללים ומסרבים לשבת, וונדליזם בהסעות והשחתת כסאות וכדומה.

יצוין, כי במרבית המקרים בשכבת כיתה ד' בבתי הספר היסודיים אין צהרונים (בשל העדר ביקוש בשכבות גיל אלו), דבר שעתיד לחייב פיצול שעות ההסעות וכפועל יוצא מכך להתייקרות נוספת וקושי לוגיסטי נוסף בהסעות.

חינוך על יסודי

15. לשלמות התמונה, ועל אף שהפילוט מופעל בבתי הספר היסודיים בלבד, לקראת תחילת שנת הלימודים תשפ"ו הוגשו 58 בקשות לשינוי שיבוץ ע"י תלמידי ותלמידות מהקהילה הזרה, העולים לכיתות על יסודיות במסגרות החינוך בתל אביב. **מתוך 58 הבקשות, 34 בקשות אושרו**. מדיניות העירייה היא לאשר את מירב בקשות העברה של תלמידים ותלמידות מהקהילה הזרה אל בתי ספר על יסודיים אחרים, בהתאם לבקשתם. בוועדת החריגים שהתקיימה בחודש יולי נדונו כל הבקשות שהועברו לעירייה ואושרו בקשות העברה נוספות. כפועל יוצא מהאמור לעיל, מרבית התלמידים והתלמידות מהקהילה הזרה שובצו בבתי ספר על יסודיים מחוץ למרחב הרישום שלהם ובהתאם לבקשתם. 7 בקשות העברה (אחת הועברה באיחור) נדונו ונדחו ע"י ועדת החריגים מהטעם שאישור ההעברה יביא לסגירת כיתות בבית הספר ממנו התבקש המעבר, הדבר גם יביא להשלכה ישירה על צפיפות הכיתות בבית הספר התיכון רוגוזין בדרום העיר. מהלך אשר אינו רצוי בפרט באוכלוסייה זו של הקהילה הזרה בה יש חשיבות לכיתות קטנות ככל הניתן. יצוין, כי לבסוף 3 תלמידים ביקשו להישאר ללמוד באזור מגוריהם בדרום העיר ונמצא פתרון ביחס ל-4 התלמידים שנותרו מאותם מבקשי העברה, ואלה הועברו לבית ספר על יסודי במרכז העיר. עוד יצוין כי ביום 7.9.25 הגיעה פנייה לעירייה כי תלמיד אחד מבין ארבעת התלמידים שאושרה העברתם, פנה בבקשה לשוב ללמוד ברוגוזין בקרבת מגוריו.

סטטוס המחקר המלווה את תוכנית פיילוט

16. כפי שצוין בהודעת העדכון הקודמת **במהלך השנה החולפת נערך איסוף נתונים מתוכנית הפיילוט לצורך עיבודם במסגרת המחקר המלווה את תוכנית הפיילוט, המבוצע על-ידי הראמ"ה**, לצורך חיווי בנוגע למידת ההצלחה של הפיילוט. צוין עוד, כי צוות המחקר עסוק באיסוף נתונים בתחומים שונים לרבות מבחני שפה וחשבון; סקרי מחנכות; ראיון עם מנהלי בתי הספר ותצפיות; סקרים בכיתות לתלמידים המשתתפים ונתונים מנהליים; כי מחקר זה עתיד להתמקד בהשוואת הישגים ובתחושת החוסן והשייכות בקרב התלמידים המשתתפים בפיילוט בהשוואה לבתי הספר השכונתיים.

17. יצוין, כי חל עיכוב בהשלמת איסוף הנתונים וניתוחם בשל פרוץ המלחמה מול איראן בחודש יוני 2025 ואלה אמורים להתקבל במהלך חודש ינואר 2026.

18. העובדות הנוגעות למשרד החינוך המפורטות בהודעה זו אושרו על-ידי ד"ר טל שריר, אגף מו"פ, ניסויים ויוזמות במינהל הפדגוגי, משרד החינוך. מטעמים טכניים, תצהיר תומך מטעמה יועבר לבית המשפט הנכבד עובר לדיון. העובדות הנוגעות לעיריית תל אביב-יפו נתמכות בתצהיר של גבי' לאה זיידה, מנהלת האגף לחינוך יסודי בעיריית תל אביב-יפו.

הדר ברנט, עו"ד

ב"כ עיריית תל-אביב-יפו

נטע אורן, עו"ד

סגנית מנהל מחלקת הבג"צים
בפרקליטת המדינה

היום, י"ז אלול תשפ"ה
10 ספטמבר 2025